

De Nobilitatibus Sapiencijs et Prudencijs Regum

består av 140 stora, illuminerade sidor. Jag har räknat till 16 kapitel, plus inledning till verket. Varje kapitel inleds med en halvsidesstor vinjett, en anfang och så rubriken i rött. Det är ju därför det heter rubrik. Den här strukturen underlättar för att studera ett sådant manuskript.

De Nobilitatibus är en lärobok i hur det är att vara kung, en kungaspegel, som gjordes 1326. Det året finns till och med i inledningen på sidan 5. Nu blir det läsövning i medeltidslatin:

Hic incipiunt rubrice capitulorum huius libri de nobilitatibus sapiencijs et prudencijs regum editi ad honorem illustris domini edwardi dei gratia regis angelie incipientis regnare anno domini ab incarnatione milesimo tricentesimo vicesimo sexto.

Texten finns under bilden av en ung kung – han bör väl vara sådär 15 år här – som sitter som centralfigur med krona på huvudet och en falk på handen. På varje sida står en falkenerare med lika kraftiga handskar som kungen. Och de bägge har tvärrandiga långa dräkter med linjer och prickar.

BILD sid 5

Det är ju på grund av detta slags tyger som vi undersöker De Nobilitatibus och andra manuskript.

När det gäller De Nobilitatibus vet vi inte bara när det är utfört, utan också av vem. Det står skrivet "Suus humilis et devotus Walterus de Milemete clericus".

I marginalen har någon skrivit "Author". BILD sid 21

Den unge kungen, som Walter de Milemete fick uppdraget att skriva en kungaspegel för, är Edward III (1312-1377), son till kungen av England Edward II (1284-1327) och Isabella Capet (1295-1358), Filip IV den skönes av Frankrike dotter.

Filip den sköne dog 1314 och efterträddes i tur och ordning av sina söner på Frankrikes tron: Ludvig X, Filip V, Karl IV. När den tredje dör utan arvingar 1328 är det dags för 100-årskriget att börja. Och där kommer Edward III att bli en av aktörerna, som dotterson till Filip IV.

Barbara Tuchman beskriver Edward i En fjärran spegel på sid 85 så här: "Han var välbyggd och kraftig ... gemytlig och fåfäng, vänlig, egensinnig och inte främmande för det sämsta hos människan. ... Han ägde insikter i praktisk politik utan att äga större insikter i härskandets konst ... älskade nöjen, strider, ära, jakter, torneringar och slösande festligheter."

De Nobilitatibus är just en lärobok i härskandets konst. Om man får tro att Tuchman har rätt, så har inte Edward läst så noggrant i boken han fick när han blev kung.

Verkets inledning avslutas med en Kristoferbild. Helgonet, i tvärrandig kjortel, står i flodens vadställe med Kristusbarnet på sin arm. Kristofer betyder Den som bär Kristus. Ska den här bilden kanske påminna kungen att han är trons försvarare i sitt rike? En aspekt på att vara Rex Dei Gratia? BILD sid 8

Efter en helsidesbild där kungen, med krönt hjälm, tar emot sin sköld av Sankt Georg, Englands skyddspatron följer ett helt uppslag med erövrandet av Kärlekens Borg. Vänstra bilden upptas av fyra riddare i rustning till häst som rider uppför kulle. Högra bilden visar en borg på höjden som försvaras av fyra damer: en med armborst, en med långbåge, men de skjuter blommor. De två utan vapen kastar sina blommor från torrtrappan och över muren. Se att damerna har dräkter med ränder och prickar.

BILD sid 10-11

Nästa sida är en helsidesbild med kungen och drottningen sittande på en gemensam bänk. Bägge har prickad kantning på sina (fodrade?) plagg. Notera att färgen på överplagg och underplagg är tvärtom på kungen och drottningen! Nederst på sidan finns deras sköldar. För kungen är det Englands leoparder, för drottningen en kluven sköld med leoparder och Frankrikes liljor. Någon sentida har under sköldarna skrivit "Edwardus III Rex Angliae & Isabella filia Philipii Pulchri Regis Franciae". Därefter har någon rättat III till II!

BILD sid 12

Här finns det som upptagit forskarnas intresse. Är det kungens föräldrar som avbildas, eller är det kungen och hans mor? Har verket redigerats på grund av att kung Edward II avsattes och dog (mördades)? Det är en fråga som har diskuterats.

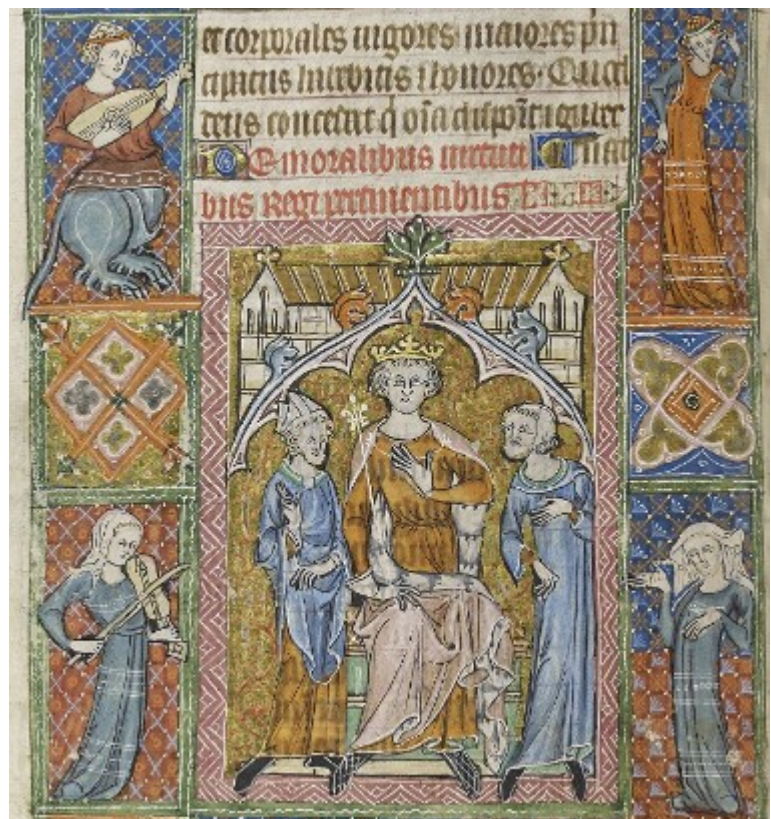

Vi är här mest intresserade av dräkter med linjer och prickar.

Det finns prickade kanter på huvudfigurernas dräkter, som annars är helt släta och sidenaktiga, men prickar, linjer och ibland cirklar finns endast på bifigurer och på marginalgestalter. Framför allt två sidor i verket har gestalter med dräkter med sådana tyger som vi studerat.

Kapitlet "De moralibus" inleds med en vinjett med kungen i mitten och med en biskop och en rådsherre på var sida. Bilden omges av ett musiksällskap, där alla fyra har linjer, prickar, cirkclar på sina dräkter.

BILD sid 106

Vinjetten som inleder "De regis misericordia" har gestalter i dräkter med ränder och prickar. Två lyktbärare(?) omger bilden av kungen som lyssnar på två advokater som har sina fångslade klienter knäböjande inför kungen och vädjar om barmhärtighet. Änglarna nederst på sidan håller kungens och tronföljarens sköldar och har ett annat slags dekor av prickränder. Änglarnas dräkter tycks bestå av lager-på-lager.

BILD sid 119

Längre fram i verket ser man ofta soldater med randade tabarder, ibland med prick-ränder, men de bilderna är inte så detaljrikt utformade. BILD sid 129, 125, 138

Ramarna med illuminationer runt omkring textfälten består till att börja med av dekorativa element med dubbla sköldar nederst på sidan, ibland finns det väpnare till vänster och höger i marginalen. Från och med sidan 61 börjar vimlet av musiker, fabeldjur, bågskyttar, jaktscener i marginalerna. I det sextonde och sista kapitlet "De prelijs regis et prudencijs in bellis" ser man på de flesta sidor i nedre marginalen riddare som drabbar samman i strider mot varandra till häst. BILD sida 126

Jag vill också visa på avsnittet "Declaratio epistole regis", även om det inte finns några prick-randiga dräkter på den sidan. Kungen blir i det här avsnittet undervisad av filosofen Aristoteles. Kanske som en introduktion, för Walter de Milemete gjorde samtidigt även ett andra verk, med namnet Secretum Secretorum, men det tar vi upp i ett kommande inlägg.

BILD sid 103

Den första bilden i boken var en kungabild. Det har varit många sådana bilder. Den sista illuminationen efter 140 sidor är bilden av en pot de fer. Det är den allra första avbildningen av ett sådant eldvapen, säger man visst. Kanske finns det här ett förebud om vad som komma skulle i de följande hundra åren?
BILD sid 144

